

E NGEYE UNANI

MWANGA GARCIA

E NGEYE UNANI ?

MWANGA GARCIA

Ficha Técnica:

Título: E NGEYE UNANI ?

Autor: MWANGA GARCIA

Editora Digital: "ÁGUA PRECIOSA"

Texto: Verdana 12

Capa: Belson Hossi. Canva.com

Revisão dos Textos: Mwanga Garcia, Abílio Lupenha

Lubango, 2022

Índice

1. LUZAYISU

2. NSASILU YE MUNTU.

2.1. MUAN ‘ ANSUA (TULA VA KINSUDI , TULA VA VEMBO
DIKILA , KATULA E BOMBO , SUKULA, VUATISA, LEKESA ,
TULA MU NZEMBA , TULA KU NIMA , TULA MU NKATA ,
TULA VA KONGONI YE MALU) ETC-----

2.2. KINDENDE (NKUMBU ZE NZO, FU YE ANA, SUMBULA,
KWENOKA, MPUTA ZE NITU) ETC -----

2.3 SIKOLA (, LAPI , TADI DIE SONEKENA, TINTA YE
SONEKENA, NTI O LUZALA , NKANDA, KAYE, BAYA DIE
TANGILA YE SONEKA) ETC-----

3. NZAYILU A MAMBU (KITUNDIDIKA , LUVUEZO, KISAKATA,
KISEMA, KIVAVIDIKA, KIKUMBISA) ETC ---

4. NDONGOKELO A MAMBU MALUZINGU. (, LUZITU, FUKA,
NKADILU, NSADILWA SALU , SADILA SALU, LONGOKA SALU)
ETC-----

5. MAMBU MA NSI I LUZITU, YE NTEMO ,YE NKATUKILU UM
KIWUMBU .

6. SOBRE O AUTOR.

1. LUZAYISU

Wau lukuamonanga zunga zunga kaka modi mbwa lau nkansi yani se ye ngudi afuete zaya vo e ana antu mu malongi asasukilanga kwani, e wau etumbu konani lovananga kio? ko awu mase ye ngudi. Kadi vo e malonggi mena alongua afuete molongela diaka ko ana awu yovo ko antu ankaka muna kinvuka kie familia. Vo kawau ko mpasi zilandanga ko antu muna zifamilia. Kamusungulako mutandu kiaki avo yani muana kalandanga se ko muna kakuendanga yovo nkutu zaya mambu mena mavovuakuanga muna kinzonzi kalendi zaya mambu mamengi ko makinsi yovo ma familia. Kadi e tandu kivingidi wau se mpila kaka asadilanga mambu mau. E ana akitukidi kwau modi antu avukama yovo fua matu se kuakala kuakala, yovo viongolo viongolo kaka kavuandanga vakimosi ko kinumana atoma wa malongi mau matoma kota muna matu, kadi yani longi yi dina difuete kutomesa kuna ntuala nkansi kawau ko afuete kuenda funananingi kaka futukulu futukulu kaka, wau nkutu ukunvovesanga kafuete kuteka enima ye toma funanana kenda vovingi diaka muna kakuenda ovo: « e yani konso ntangu kafuete kuenda vovi muna nwani mambu mayingi fiototo fiototo kaka mudiambu die nki?. Ozevo yani ndioyo muana kazolele ngua malongi ko se nani eyani? E yani yilenda balula e yayi nsi? Nkatu. Muna nzo ze Nzambi ze ntangu yayi yi muna anguilanga mo? Kadi wau vo yani nzo zozo ze Nzambi ze yayi ntangu ze wakitula e antu se kivonda kaka muna makinu abanzanga vo eyani Nzambi zono, yovo zuzi kayizidi e vava nza, nkansi kawau ko yani Nzambi ntama kibeni kaluaka e vava nza tuka muna kavangila e yayi nza. Nkasi e mpila mbote ye kembesa Nzambi yina muna ntima mbote, yezola sadila konso wuna yani tata Nzambi kazolanga.

Kadi yani zola kufuete vita ntete muna ntima yi bosu mena mavanguanga ko antu se makala makiese kwa yani tata Nzambi yovo ko antu akulu. Ka kina kaka ko. Avo muna ntima kamuna zola ko mukalanga ye kiketa, yovo kani die fuasa moyo muntu, e momo kamambu mambote ko kua yani tata Nzambi. Kadi yi una KAZOLELA mo tuka ntama ko antu awonso. Nkasi Adamo ye Eva, kalanda luzolo lua Nzambi ko, ye mpe WASONGA mo diaka kuambandu zina zilandanga e vava nza nkansi mpe kawau kaka ko. Wau muna zola KWANI kibeni kazola e eto antu se fuete kutu tuikila MUAN` ANI wanzolua. E YANI utu longele mo diaka e mpila tulenda movangila, ye mpe utusongele e nzila kieleka yina tufuete landa ye kutu luakisa kua SE diani mubaka moyo a mvu ye mvu. Mena mawonso mena kaka muna nzila zola ye nkadilu ze mbote ze antu mu nza yayi . Kadi yi momo mambu e mase meto ye ngudi alonganga mo ko ana awu. kavasobua konso diambu ko, kaka diambu die zola yi dina kaka dikuizanga ku ntuala landila mambu mankaka, tuka muna ntagu ya kitata ye akinkaka divovokuanga mu sadilanga dio. Ozevo eno akinani kaluzolele wa emema malongi ko? Wau kuna lukuenda sambididingi kakulutelanga moko? Kaka nyimbila nkunga mieno ye kina? yani tata Nzambi makinu katalanga? avo ntima mie antu katalanga? Nkie nkanda Nzambi una lutanganga? Ka bibila ko se nkand' ankaka? Wau mpe una muna nkunga profeta Simao Toco avo « e nkanda Nzambi tutanganga a missionary atulonga wo (bibila) » avo yi wuna (Bibila) lusadilanga yi dina kuani atulongela ko missionary mina mienata e mambu ma Nzambi muamu Africa yovo mu nza ye vimba , kadi wau se Nzambi mosi kaka tusambilanga , nkansi yani tata Nzambi kayiza zono ko yovo zuzi , kadi yani tata pastor vovanga avo «e Nzambi ukantelele», ena mpe avita muna ntangu ankaka ya Abraham, Mose etc... awanga mpe e mbila ye tata Nzambi

. Wau muna ntindu lusambidilanga ye makinu meno lunkituele Nzambi kaka ndiona wizidi ewau?

I siavo e Nzambi eno yisundidi kaka? Nkansi kawau ko, nkatu. Nzambi mosi kaka kavena Nzambi ankaka ko. Kadi die vovua kua yani mosi mfumu eto J.C avo a engi se avovela nkumbu ani nkansi kawonso ko se akota muna kintinu kie zulu. Kadi e mambu asadilanga muna ntima miau kamena betela ko ye mena masongua kwa SE diani ye mpila afuete molongela ko antu. Antu ankaka avangilanga mo mu nzila mbi, ankaka mu nzil'ambote . Kadi yi wau vo yani muntu vuidi ngindu ye ntona ze bakisa e mambu mena ka nguanga yovo mena kavovesuanga. Ozevo die mfunu muna muntu mukusunsumunanga muna mpova zina kazifuete kutokanesa ngindu ko nkansi zekala mpova zembote kinumana zetoma kota nkota mbote muna ntu ani, ye sisanga e mpova zemi zina zifuete lueka e mbundu muntu, yovo kunvana makasi muna ntangu anvovese mo e muntu fuete nyoya muna sadila mo, yovo kunvana nkenda, kadi e fingi ye nkaka yi bakilunga muna nkumbu zebulu, mu kufinga vo yani se ngulu, kimpenzi, mbua, nsusu yovo mufingi ye nkaka diaka, kena ngangu ko, zoba mu zoba, kanvovo miembote ko, mifuasanga e ntima muntu, ye kunvana ngindu zemi. Yi wau vo e antu afuete longelua muna kinbua mbundu, muna luzitu ye zola . Eto ma se ya ngudi tufuete tula e zola kuntuala mu longela e ana yovo mpe antu ankaka a famiia kadi vo mulonga e muntu ka salu kie nsaka ko, salu kie mpasi kadi vo tungutanga e ana nkasi katungutanga ntima miau ko. Ma se ye ngudi alonganga e mambu momo ko ana mena amonanga muna nkadilu antu ,ye mena maviokanga vena kati kie kinvuka kie antu muna toma diatisa luzingu muna ntangu tuna kimoyo, kadi mawonso mafuete vangilua muna zola, ye nguizani ye luzitu. Tulonganga e antu muna ndongela ye mbote kinumana e awu mpe malenda

kuasadisa. Kadi yi ka mambu mawonso ko mena mena mfunu ozevo tufuete tona ye nvisa nkie ntindu alenda mosadila ye kunvana lusadisu muna luzingu lo lumbu ye lumbu ye kikeba muna vonza yi fuete kuluakila. Ezozo nga yingindu zembote zifuete kalanga ye akitata ye akimama muna vangila mambu mambote mena mafuete kala mamfunu kuna ntuala konda sala salu kiekonda ndandu muna antu. Kadi wau vo tuzeye vo tulongele emomo mambu ndonga mbote kondua ko lukatikisu muna ntima mieto kadi makota muna ntu miau ye toma mosadila, ye toma zaya e nsuasuni alenda mosadila, ye vangila mo, kadi kakibaki kibakiko, yovo longela ye longela, muna ntu miau miekala miezala ye mambu, nkatu wana katusadidi salu kiembote ko, muna toma die nvova e ma se ye ngudi abakanga fulu kientete muna ndongelua amuntu vava nza tuvandanga kadi awu kanuisanga maza manvunzu ko ana awu nkasi maza mambote. Kadi yani nza yitulanga diaka yani muntu mu nzila zani zemi zina zitokanesanga e ngindu ze muntu. Muna ngindulu ye mambu mena tubakanga kua se ye ngudi malenda kutusadisa muvanga e nsuasuni ye nvuandilu ye mbote yovo mutoma nuana ye mambu mambi ma yayi nza. Yi kuma akitata ye mama afuete solanga e mambu mena mamfunu mena kamalendi fuasa e luzingu lo muntu ko. Kadi die mbote muzayisa ko muntu avo muna mbakilu a nzimbu, yovo mudia ye nua e muntu kafuete sala ye vaika e kiufuta, kadi muna nsadilu ani mukafuete dila ye kala ye luzingu lo mbote. Kieleka wau salanga e nzimbu, olundanga e ndambu, kadi mu lumbu kie mpasi zilenda kusadisa, ka mudia kaka ko. E nzimbu diaka ze nsala munsalu, ze nkaka kazibakuanga muna lufutuku lo muntu ko kadi vo zenkaka se nzimbu ze nkisi. E muntu fuete vuanga e salu kiani mfunu, fuete kio zola ye zitisa kadi vo kondelo e salu kaluzingu lo mbote ko muna muntu. Kusadingi salu muna ntima kangama ko, yovo mu nganzi. Wau mpe e antu azayanga e momo

mambu masalu, mavananga nkubameno muluzingu lo kuntuwala ye mpe akalanga antu amfunu muna makanda mau ye muna luyalu. Ena abakilanga e momo mambu muna luvuezo e ma se ye ngudi afuete kala ye kikesa mu nlonga mo ye luzindalalu. Kadi ekokio yi nona kiembote muna mbakisilu amambu ma luzingu lo muntu. Kamusungulako avo yani muntu ukalanga ye lukanu mu zola baka mambu mawonso ma nza muna kumbu mosi kaka. Nkasi kawau ko. Ngeye tata ye mama lutoma zayanga vo se vonza kienene muna ana eto muna kondua ko zaya e nsasa ye salu, yovo toma zaya endandu amfunu muna luzingu lonvimba e vava nza, yovo lembi tona e nsasa a nsadilu nzimbu zifuasanga mioyo mie antu. Muna momo mambu mena ye betela kie ntungilu a nzo ye ngolo yina yifuete toma simba e nyaka, ye nludi a nzo yina yifuete tungilua muna nyatikilu ye matadi mangolo kuna nsi mena mafuete simba e nzo mulembi bua nzaki nzaki yovo sala nzila mu nyaka kadi e nyatikulu antungilu nzo se ye mbote, yikalanga ngolo yempe yi zingila mvu miefuana. Ozevo mena mamonekanga mpe muna muntu avo nsasilu ani ye mbi e ndiona muntu kakalanga ye luzingu lo mbote ko. I dina vo yani muntu fuete tomuasasua, ye kusingika muna nzil `ambote ye landa e mambu mena kanguanga ye mena akunvovesanga. Kadi vo yani i muntu una ye ntona, ye zayi, ye sala nsuasani mambu mambi ye mambote. E momo mambu yani muntu vo kasaadidi moko, e antu afuete kusakanena, afuete kunionga muna nwa miau kadi kena ye fu ye mbote ko. Mawonso mamonekanga muna nkadilu yani muntu i sai vo kondua kozola e salu, kadi i wau avo e salu yi luzingu lo muntu, yovo diaka e yani uzolanga nua malavu se nkolua ambungu kambote nkutu ko avoi yi malavu ka mavananaga ngindu zembote ko. Kadi wau e antu afuete vova vo yani kabaka malongi mambote ko kongudi ye se ko. E yayi ka nkadilu ambote ko muna muntu. E momo mambu

maluzingu malonguanga ko antu, e awu diaka afuete molonga ko antu ankaka. E mambu mankadilu eto, ye mena makinkulu kieto ye ma nsi eto, mafuete tomualongua kua mbandu ye mbandu zikuizanga kunima kadi kamasonokuanga munkanda ko, nkasi masalanga muna ntu mie antu, ye toma mozitisa, ye toma mosadila kaka, mavananga lusadisulonenene munkadilu ye antu tuka ngutuka amuntu katoma mozayanga kibeni. Kadi ena akuendanga kuna mputu, America, China etc.....akibanzilanga vo emena mambu ma mputu masundidi mfunu kibeni ye meto muamu africa, nkatukuani. Awu akinani? k' antu ko? konso antu ena muamunza enanga ye mambu mau, ye nkadilu awu, ye fu yawu alandanga ye sadila mo. Katutangininingi ko e mena mambu makondolo mfunu nkansi vena ye mambu mankaka mena mfunu muna ndongokelua ya sikola, ye nzayilu ya mambu ma Nzambi, ye ndongokelo ye salu.

Nkasi e mambu manvuandilu zemakanda matadidi eto mosi ana Africa, muna nkadilu eto ye fu yeto. E mambu mena makondolo e mfunu muna tanginina mo kamalendi kutuvana lusadisuko yovo kala muna luvuvamu, makuiza fuasanga makanda meto kamusunguna ko matoko ye andumba alandanga kibeni e mambu mena makondua mfunu muna nsadilu yovo mutanginina mo, kadi makutuvananga nsoni kua aki tata ye akimama, ye akinkaka, ye azitu. Eto kuaku Africa tuvuatanga enzole muna luketo, yovo diaka tukanganga e nkasu muna luketomu ntangu tukinanga e ngoma. Awu muna nsi ze mputu, America kalandanga moko yovo tanginina mo, kadi amonanga mo mambu mampamba, kasadilanga moko. Ngeye muana Africa solanga e mambu mena mamfunu mena mafuete kusadisa. E mambu mandongokelo zeto yi mambu mambote matutomese, ye temona e nsi eto, kieleka malenda kutu sadisa muna salu yeto, yemuna luzingu lokonso lumbu ye lumbu. E mena mambu mpe

tunguanga ku' ambuta tuka kileke kieto katulendi movilakana ko. Wau e mambu makanda die mputu, America, Asia tc.. matulandanga e meto matusisanga kunima ye lembi toma zaya, ozevo se vonza kienene muna luzingu lo muana Afirica. Kansi ankua ngangu mammbu anvovanga avo « Mawonso e vava nza soba masobanga kuani »mumoneka dina muna mambu mankaka mandilu ye madia kuna mputu abokelelanga vo malonga madia ma nsi ye Africa, azolanga modia awu esi nsi ze mputu, America, Asia etc. elonga die mfumbua, die wangila, die mbika, die nsaki, die nsombe ye mankaka----
- e momo malonga madia mazoluangua kibeni ko makanda mamengi mu nsi zezingi. Ozevo ngeye muan' Africa fuete dio bundila entulu ye kitundika, ye kisesema mu madia meto adianga. Wau vo e tata Nzambi wuna ye zola kibeni mu antu akulu, avo ekima kidianga konso muntu, kilenda kuani mpe diwa ko antu ankaka mumakanda mawonso mena va nza. Tumonanga vo kieleka avo kina kiedia koyukua kioko fuete kiemuena nkele, ye luenia mudia kio, nkasi diwa kaka kifuate diwuka, kadi vo yani muntu didi kio kafuidi ko, dilenda mpe kala muna muntu ankaka kalendi mpe fua ko. Kadi vo emuntu yi muntu kuani kaka, kavena mnutu ko e vava nza ndiona kafuanga ko. Antu awonso vava nza afuanga kwau.

2. NSASILU YE MUNTU

Muna nsasilu ye muntu mutukanga mambu mamengi manene, nkasi kuna ntuala makitukanga mafioti kuani, mankaka e mambu mampa yi makomamanga, e mena mankulu mankaka yi masalanga ye mpe masadiluanga kaka makatukanga muna malembe - malembe. Yani muntu osisanga maki leke ye nata makimbuta nkansi mambu mamengi masalamanga muna ntu ani ka musungula ko manlongi mase ye ngudi yovo ma kingudi ze nkasi ye akinkaka zeto, kadi vo eto antu tutukanga muna vumu kimosi, nkasi akinkaka, ye akitata, akimama awu antete anvita ngutuka ye nlongua kua akinkaka zeto, mena mawonso alongua asadilanga mo, e awu mpe anlonganga mo ko mbandu zikuizanga kunima.

I dina katulendi fila mpaka ko avo atelele diambu dina kuzeye ko kulendi dio fidila mpaka ko nkasi fueete dio yuvula ensas' ani, kadi muna nsasilu e diodio diambu se otoma zaya ye bakisa avo diembi yovo diembote. Mambu mamengi mena muna muntu nkasi yani mosi muntu kazeye moko. Avo nkatelele moko kalendi mozaya ko. I dina mpe dimonekanga muna nsadilu asalu, ena ankaka alongokanga e salu vakalanga nsuasvani ye nene, ankaka asalanga kolo kifioti muna longoka, ye ankaka asalanga kolo kiakingi mundokokelo zawu. Ena asalanga ntangu ye fioti muna longoka e salu, ena ye nkadilu ambote muna salu, i siavo akalanga ye luzindalalu muzaya e salu, ye luzitu kua mfumu ani, ye ngemba muna salu. E yani mfumu asalu kafuete kunzola kibeni, ye toma kusonga mambu mawonso makisalu, ye mpila yina kafuete bakisila nsualu e salu. Se nsuasvani ye muntu ndiona wuna ye lulendo muna kisalu, yovo kimolo muna salu, e mfumu a salu kalendi kala ye kiese ko muna yani, fueete kunvovesa

ye nvovesa ye kunvana nkebelo zezingi muna nsimbulu e salu. Ediadi diambu divananga nganzi ye lukatikisu muna ntima a mfumu asalu muna toma kunlonga ekiokio salu. Ntangu zenkaka nkutu e mfumu e salu olombanga lusadisulolomase yovo ndiona zeye nkadilu muna ndongokelo ye ndioyo muntu, kadi wau vo anzeye fu ye ndiona muntu ye nkadilu ani. Ediadi diambu die mpasi dimonekanga kuna sikola mundongokelua ye ana se mpipita muna alongi, nkasi e mase ye angudi avananga nzila ko anlongi, ye ngindu zembote zina afuete sadila mundongokelo ye ana. Yani luyalu mpe vuidi mo mfunu kibeni muna muntu. Kadi kena ye nsadilu ko yina yifuete kunzayisa e nkadilu a muntu, nkasi ozayanga mo landila mawonso matukanga muna nua yie ngutu ye muntu.

E mambu mena makalanga e mpasi muna nsasilua a muntu mabakiluanga ko mase ye ngudi yovo mpe ko ngutu yani. I dina vo tufuete molandila kaka muna mpila yina kadi e yoyo nzila i kutuvananga lusadisulolonene muna toma zaya e nkadilu ze antu ye kutusonga nzil' ambote muna nsasilu ye antu.

2.1 MWAN` ANSWA

Tunguanga mo muna nwa miau toma dasuka ye dikita munvova kibeni vo amuene diambu diembi muna muntu ye kunvovesa vo « Engeye zeye mena tomona muna ngeye, e mambu makaka mafuila kumbundu, mena tomuenenge muna ngeye ye yani nguaku » muna ntangu okala mwan` ansua avo nkubamene kaka kuenda nyola ku nkoko, nfuete kunata vena kinsudi, kadi wau vo e ngeye fuete kilengomona vena ntoto ye dila vo widi kakunata ko kuna nkoko. Engeye otoma kibaba ye dilu, yibosi mono se diaku mfuete mona nkenda ye kiadi mukubaka ye kutula vena kinsudi yi bosu lenvoka ye manisa dilu, ye kunvana diaka dimpa kinumana vo wenda die munzil' ankoko, ekuna nkoko diaka ye nvana enkudi maza, ye toma kunika ye nsani, ye sabuni die nsunga. Avo tomene vielelela, ye vutula diaka vena kinsudi, tubakidi e nzila ye kuna nzo. Tubonkelelenge Nkutu engeye avo «mwana Kinienge». Muna nkadilu`aku ye kimwan`ansua ngudi`aku otomene kuniokolanga kibeni kadi kuzolelenge vuanda vantoto ko kaka muna nkata, yovo muna nzemba, yovo atula kunima. Yani ngudi aku nkutu ukabokelelenge diaka «muana kiusu ».

Wau mpe avo ansisidi vena moko mandezi ze mpangi zaku, yani ngu`aku avo wele mukiana, muntangu kavutuka mukiana afuete kunguana e meso mawidi bwaka mudiambu die dila. Muntangu dia afuete kudikila ko ngu`aku, avo kuyukuiti ko simbidi diaka e dilu, yani ngudi aku kafuete kunvana e dia ye kuna toma nyukuta e vumu kiedindama modi badi. Wau nkutu empangi zaku ansisidingi e nzila kinu mana otoma dia kadi wuna abokelele vo « muana ngulu katoma dia kadi yani katoma kala ye mazi kinumana katoma tekoka mu ntalu ambote vena zandu » Kuzolelenge vuata kinkutu ko, nkasi

ovuetenge kio muna ngolo. Okelenge ye fu kietatika mpangi zaku, mudiodio atomenenge kutatanga muna sakana ye an' angani kadi vo se nkanu olenda tatika muan' ankaka , nkasi avo anunguene kaka buidi vena ntoto fueite toma dila kaka mu dilu kiekingi. Ozolelenge diaka dia luku lonfiku luna vo empngi zaku abokelelenge lo se luku loteba. Kuzolelenge mpe vuata kinkutu kie mabretere ko. Ozolelenge vuata mudinda, afuete kusadisila mudinda onlele kaki, kadi vo e mudinda kaki una ye ngolo ye mpe enlele kaki unsundi e nlele kimbundi ye anketo (taya die kimbundi).

2.2 KINDENDE

Afuate kukeba muna mamengi mankadilu aku ye antu ankaka kadi wau vo mamengi mena muna mambu makindoki. Wau nkutu e ndilu muna nzo ze antu ankaka yi mukibakilauanga e kindoki. Muna mpimpa e muana fueete mona mambu mamengi, kafuate toma susumuka ye susumuka, yovo vova mambu mankaka modi kindotela e mankaka makieleka mena masalamanga mu muini, avo nkutu nuana ye muntu, yovo mukulomba e yuma yina kadidi muna muini, toma mogua ye simba mo muna ntu aku, ye zaya vo ka mambu mambote ko mukwenda didingi e dia muna nzo zengani. Kadi e ndiona mpangiaku odia kala e ndungu muna nzo ngani die toma kutunvana e ntima mpasi e yani muntu e lumbu kina otoma gandama, ye toma nkunika e matu ovo dia zolele nkonso kima fueete lomba ntete nzila ko se diaku yovo ngudiaku e awu se anvana e nsua. Kuna kinkak' aku, yovo kuna nzo ngudiaku anleke, lenda kuani dia vo anvene kidia. Wau nkutu yani mpangi zaku zenvana nkumbu vo « Die ndungu ». Ngeye muntu mpe kukadi ngolo e kongoni ya wonso ye moko, ye malu ye wakuenoka mu diambu die kuenda bue kaka e va ntoto. Muntangu diaka tukuenda kuzandu die kietatu, osala nwa e ti ye dimpa, yovo ye mikati kuna nzo, fueete zola diaka asumbila longa die loso ye madezo die fualaka, kadi vo e loso lomeya kalunyukutanga ko. I bosu landa diaka asumbila munse, yovo zola nua diaka kopo die mbanvu. Kuna nzo ye ngudiaku anleke okelenge ye fu kie langidila madia, avo tomene mona mulamba ena e mbizi, e ngeye fueete nangina sakana ye mpangi zaku ye kuna mpimpa, ana didi kaka i bosu akuiza kusisa e kwaku nzo. Okelenge mpe ye fu kiembi ekuaku nzo avo didikaka, ye kondua kosukula moko ye nkoko zaku zeluku wele tambu kuaku. Ozolelenge kuenda landi mase manketo muna nzo zau kadi wau vo anvangidi mambote mena ozolelenge,

kusumbila yi nkutu ye mbote ye diengomoka e nsingu, ye kusumbila e badi die fioti die kuezoo. Nkasi muna suba kokuingi e zikuvutula nsualu sualu kuaku nzo.

2.3 SIKOLA

E mono se ye kusonekesa kuna sikola, nkansi mumpasi. E lumbu ye sonekesa kuna kalasi, e ngeye muntu se nanikua modi e ngulu kuenda tekua kuna zandu kuzolelenge kuenda mu kalasi ko. Nkasi muna ngolo zezingi ye nata ye kuna nzo sikola kwa tata nlongi. Wau na omona e ndonga e ana kuna sikola yambuidi e dila, nsidi kusonekesa kuna sikola, mpene e nkumbuaku aku ko tata nlongi. Wau anvovesa diaka vo e muana kakuendanga mukalasi ko se abonga ko masolayi ye kunata kungsi ankaka. Elumbu kielanda ngiele kufindikila muna kalasi. Nanga lumingu lonvimba yesala muna kuisanga kuna sikola. Tezo kie ngonde tanu, wazitumbula e ndinga ayimbididingi e nkunga mie sikola. Tumuene vo enzila sikola yizibukidi muna ngeye. Nkansi landila munsuka ngonde ensadilu aku muna kalasi ka yekelenge ye mbote ko. Kadi wau vo okelenge vanga mambu mambi mavidisa e yuma ye sadila muna kalasi modi lapi, tusi ye bebesa diaka e tadi die sonekena diwidi nyondalala ye maza . Konso ntangu mfuate sumba e yoyo yuma ye sadila muna kalasi. Nkasi diaka nfuate zaya e nkadilu aku kuna sikola. Kadi okelenge ye fu kiedila avo nlongi ubokele wenda kuna ntuala zempangi zaku ze kalasi, idina tulongelenge vo kafuate kalanga ye kikesa kiefuana muna kalasi. Nkasi e mutula mazu ye sakana muna ntangu e nlongi katua nlonga e yani okala muana ntete um tula mavuanga, muna tanga kuna baya okelenge muana mbote ye toma soneka. E fu kiembi kaka okelenge kiau kievidisa yuma ye sonekena kadi ntangu zenkaka se kuenda lombingi eyoyo yuma ko akundi aku a sikola, kadi vidisa kuingi ovidisingi e lapi, ye tusi nkasi muna nyimbila e nkunga mie kalasi atomenenge kusolanga kadi okala ye nding'ambote yina ye ntete, otomene zayanga e sala muna ntu e kadikidi die kaye kie mazole e diadi nkutu ditomene kusadisanga muntangu e

sala e kiziame kie tombokela muna kalasi. Okelenge ye zayi o mbote ye ntombokelo ze kalasi. Wau nsumbidi diaka e lekua ye nkaka ye sadila muna kalasi, modi bungu kie ntita, kaye, ye nti o dinzala, lapi, ye nkanda wa tangila, ye kinkutu, ye cupe ye vuata mu sikola.

Nkasi e fu kievidisa e yuma ye kalasi modi lapi, ye nti dinzala kayambula kioko mfuete ye sumbanga konso ntangu. Okelenge ye sono kiembi fioti. E nlongi fuete kumbokela mukunzaisa avo ndioyo muana vuidi mavuanga muna kalasi: Ovilakana e yuma yani ye kalasi vena kiti kiani kavuandanga ye kuenda sakana mu bula badi diani. Ntangu zezingi e yuma yani ye kalasi yi fuete nonua ko ampangi zani ze kalasi ye kuiza kumpana yo. Ozevo diambu diodio die nkenda ye mavuanga muna nsadilu zani muna mambu ma sikola. Muna yoyo nkadilu ye mbi kambote ko muna yani kindende. Totula kibeni engolo muna yambula kiokio fu kadi se kivana e vonza kienene kuna ntuala mudiatasila e mambu makalasi kiani ye lembi zitisa e nsiku mie sikola. O muenenge mpasi muna toma longoka kuna nzo e mambu obakidii muna kalasi. Kanele vo obaka e kiziame mu luta mu kalasi kie tatu, okelenge kaka ye nkubama ze mbote ko muna nsadilu aku muna kalasi ye anlongi. Konso ngonde mfuete kuenda kuna sikola mbala tatu yovo ziya, mfuete nguana e mfundu ye mfundu muna ngeye. Wau nkutu antelele diaka vo otininingi kuaku kuna sikola muntangu ye vundu kie kumi ye tanu mie minuta. Mu diodio divenenge mpasi, ko ngeye mosi kadi ndambu ze nkaka ze mambu makalasi kuzeyenge moko, ozevo kalukelenge lusadisu ko muna ngeye, kadi e kaye yaku ka yikelenge ye kubama ko muna toma tanga, ye bakisa e nsansilu ye mambu ma kalasi. Manvenenge mpasi muntangu ye kiziame mukuenda tadidingi e ndiona vuendenge ye ngeye kiti kimosi. I dina kutomenenge sala kiziame kie mbote ko kina fuete lutila muna kalasi kienkaka, kadi obakidingi mvutu ze mbi: «Vutikila e kiokio

kalasi kulendi luta ko ». I sia vo e kalasi kie tatu ye kie ntanu yina muna kalasi ye tezo kientete kilongokela o vutukila yo, e kuma kadi e mambu mambi masaka muna buku diakudiekalasi. Ntangu ze nkaka kuzolelenge tumamanga ko konlongi aku, i siavo kutomenenge baka kibeni e mbebo ye toma sala salu kie mambu ma silkola ko. Kuna nzo mono se ye ngudiaku tufuete kuzayisanga e mambu mamengi maluzingu lua muntu.

3. NZAYILU A MAMBU

Muna luzindalalu lueto tutoma kulonga diaka muna kinvuka ye alongi a sikola, ye mfumu ze sikola e mpila fueete sadilanga muna salu ye sikola kinumana kukadi ye nkakalakani ko muna mambu ma sikola ye muna luzingu luaku diaka. Muna ta e kieleka kadi vo otoma manisa e kalasi kiaku landila muna tezo kie ntete kie longokela ye muna kalasi ye tezo kie nzole okotelenge mukula ye ying yina yi lenda ku natina e vonza, yovo kubuisa muna ndongokelo aku , nkasi e mono se ye ngudiaku ye aki tata nlongi kuna sikola tufuete kusingika kaka ye kusonga e nzila mbote yina fueete landa. Munalembi guanga e mambu mena tulongelenge, ye zola sadila diaka e mambu maku mankaka mena makondolo mfunu muna luzingu lo muntu, tunvene diaka e nkumbu ye « Nua minsuka » kadi vo tunvovesenge mayingi mena mafuete vana vonza mukuenda landi ekula yeyingi, kadi vo se wakala muivi yovo landa fu ye nkaka ye mbi modi nkua luvunu. Vonza ye yingi yifuasanga e luzingu lo muntu. E mambu nsuasuni mena muna mankanda, ye mankanda, yi makalanga mpasi ye vonza mudiatisila luzingu lo antu muna kati kinvuka atua sasukila. Kadi vakalanga mambu mayingi, ozevo ngeye mosi fueete kikeba muzaya vo e diadi diambu die mbote dilenda kumpana lusadisu, yovo e diadi die mbi kibeni muna landila dio se die mpana nvonza yovo kondua luvuvamu muna luzingu lo muntu. Mu diodio kitundika ka fu kiembote ko, kadi wau nkutu tuwidi kala vo e ndiatilu aku kaye mbote ko e kuma kadi ngeye ukisivikanga muna buka kie antu modi wuna luvangilanga mo kuna sikola ye zola mosadila vena kinvuka kie ana ena lutua sakana, ye tamba mu ntangu e miezi muna mavata, kina makinu, yovo nyimbila nkunga mie kileke, wau e ngeye ozolelenge vo e antu afuete kulandanga yovo kutanginina mena lusadidingi kuna sikola. Nkansi

kawau ko, kadi vo e mambu mansaka zeno eno ana muna buka kievata se nsuasani ye kienvuka kie sikola. Kadi ngeye ukitulanga kuntuala ye sisa antu ankaka ku nima, kadilendi salama ko, i dina afuete kubokelela vo: « Unkua kisema, ye kivavidika vena ndonga antu » Kadi vo kavena muntu zayanga mawonso ko vena ndonga antu. Sala konso wuna e ndonga yita sadila. Na enda kulu monso, e ngeye mpe wenda kulumoso, ovo kulu dinu e ngeye mpe wenda kuludinu. E yayi yinsadilu ambote fuete landanga. Kadi vo tuwanga ye sadila e mambu mavaikanga muna nwa mie antu. Wau nkutu ankaka avovelenge muna toma kuzengola: « ovo ngeye unani zolanga kualonganga e momo mambu makalasi? e mambu makalasi alongela mo kuna kalasi kamena mfunu ko awu esi vata ko » Kukadingi ye luvuezo ko muna mpovelo aku modi vo: Sikola ze tungilua muna nzo ze nianga ye bidiki ze nteba. E ngeye munki e sikola o atikila tangila ka mu sikola ze nzo zeniana ko ? Wau na oyenda longokela kuna mbanza anene, mawonso mawa soba muna ngeye ye mpovelo aku, ye nvuatilu aku, ye nyiendelo aku diaka. Kitukidi nani? umuntu kuani kaka, ndiona obaka ntete e nlongi die se ye ngudi die sakumua kua tata Nzambi. Ozevo katulanga e fu kiekuenda vuezi antu, kakiembote ko. Kadi vo abakidi enkand'aku wa kileke ye tala mena ovengenge, ye mena asadidingi muna ngeye, lenda mo movutula, yovo mpe lenda mosumba? Nkasi anvangila mo ko se ye ngudi kinumana okala muntu modi wuna e wau. Ozevo vutulanga e matondo kua tata Nzambi kadi YANI ovana e zola ye kikesa ko se ye ngudi kinumana anvangila mo wakala muntu vava nza. Wau e ngeye unani uta kivavidika, yovo kitundika ? Ngeye umuntu kaka kondua kua nsuasani die bula die nitu, ndiona e tata ye mama anvangila mawonso muna kinleke kiaku kinumana vo okala muntu a mfunu muna yayi nza. Kadi vo yi mena mavangiluanga muna kileke kavena ndiona wakivangila mo

ko kadi e nzayilu eto yike mulenda movangila. Mawonso emomo, mambu masalamenanga mu nkangu mie antu awonso vava nza, Nkansi kavena antu afuete kivavidika ko munzayilu ye mambu makileke kadi vo muna kimbuta kieto dimonekanga diaka avo tuvutukanga sadila e fu ye nkaka ye kileke « Kadi vo kieleka e zayi o muntu utombokanga kibeni nkasi uvutukanga diaka kunima landila muna luzolo lua nsadilu amuntu kua tata Nzambi avo luzingu lo muntu luna ye ndilu yovo muingilu muna nkadiluani e vava ntoto. Kadi vo tulongokanga e momo mambu ma nza ye sadilala mo diaka nkasi tusinga mo ko mbandu ye mbandu zikuizanga kunima. Wau nkutu engeye muana vula nga fuete songa e mbandu ambote ye kimuana vula. Kadi vo ndonga ye ana eto kabakidi yoyo nzila ye kuenda longekela ku mavula ko. Kadi mena obaka kuna sikola kie vula nga fuete mosadila muna nzil' ambote. Nkansi kulendi kisemesa ko, ye vuezza esi vata muna nkadilu awu, fuete zaya vo eto awonso vava nza se tuantu kaka tua salua kua yani tata NZAMBI .E ngeye muntu e mambu ma killeke kozaya mokivangila ngeye mosi ko, nkasi avangilamo ko se ye ngudi kadi ntona zaku zike mutoma mobakisa ye sadila mo. I dina fuete zitisanga e tata ye mama i bosikala ye zingu kiembote vava nza. kadi e diodio diambu die sonama muna nkanda Nzambi. Avo ukididi kiuvu mu diambu die nki ndenda dio sadila, yovo tanginina dio e diodio diambu die nvana luzitu ko se ye ngudi yovo ko antu awonso vava ntoto? Kadi vo e mono mpe i muntu kaka ndiona osalua kua tata Nzambi. Avo kidadidi dioko ozevo mono i nani? Kadi ngeye muntu sasukidi vena moko ma se ye ngudi a nlonga ye longesela e mambu ma mfunu ma luzingu lua muntu, yovo mpe kua mbuta zenkaka. E ngeye muna kileke okala ye kizowa, yovo kizengi kientete nkasi i nkadilu a muntu kaka kavangila wo yani tata Nzambi, ye toma tokanesa kibeni e mono se ye ngudiaku nkasi tonvangila mo mena

ozelelelenge muna luzolo, ye kikesa kie tata Nzambi masalamanga kaka e kadi vo e luzolo luantete lo muntu lotoma sambuka ko tata Nzambi nkasi e zola kulandanga kufuasukanga mudiambu die mambu manza masaka ye mpe makunvukunanga. E ngeye uzolanga sadila mambu ma nza ye toma motula muna ngindu zaku, mafuete kutokanesa e ngindu muna nsadilua e momo mambu, kadi vo se osadila mo muna ntinu ntinu ye lembi ku kikeba, kadi uzolanga baka e momo mambu ma nza mu ntangu mosi kaka e vava nza. Se nswasuani yina muna nsadilua a ntente ye muntu muna zola kuani, ekuaku zola kuna muna ndiatisu a luzingu lo muntu vava nza. E nzol'aku ye kimbuta yi fuasukanga kadi e mambu masakanga kibeni muna ngeye. U vilakana kibeni e mambu mansasilu aku ko tata ye mama yovo ko ngutu yaku i dina toma dio zaya vo e mena mambu mamfunu kibeni makondua ntalu ye mpe masakumunua ko tata Nzambi. E ngeye uvananga nzila muna nsadilu e mambu manza mena makondolo mfunu matuadisanga luzingu muna vonza ye sadila mo muna ntinu ntinu mu diambu die nki? Wau se vangamene kuaku ngeye muntu se ngeye kaka fuete kibanzila muna kimuntu ye lembi bakisa yovo zaya kie mpasi aki mama ye tata amona muna nsasilu' aku. Kadi vo ngeye akutelanga ko ngudiaku kulendi tambidila mbila ko, fuete ku nyuvula muna lulendo, nki zolele? ye kunvutula diaka vo kuna ye ntangu ko mu nkusadila konso diambu, kavingila ntangu ye nkaka. E mono se diaku avo i nete mukuenda buba e nianga, nkumbu mosi kaka kuenda, kadi uvovanga diaka vo ngeye ku boyi ko. Nkasi wutu muntangu okelenge kuvula otumamenenge fioti. Utuvenenge kiese kie fuana, fuete zola kundanda nata e ntete mie nianga yovo zenga e nti mie nzo. Okelenge ye kikesa mukutusadisa mukakala e nzo, kuna nludi, ye nyaka ye nzo, yovo mutebeka e nzo, ye muna nfukilu ye nzo. Ngeye utuvenenga lusadisu lonene. Wau vo ozingilanga muna mbanz' anene

mukuenda nvana kiembote ko nkaki zaku afuete ku tuma, ngeye muntu nkutu otoma dindamanga kuaku ye nvovesa antu muna nvuani, tomene kifumbika ye nyendelo yisobele mpunia mpunia kaka. Kadi momo mambu ma nkadilu ye eno esi mbanza zenene . Na viluka diaka unvovanga avo: « E eto kuna tukalanga tufuete dila e mampa ye manteka, tufuete kuenda muna nzo asonganga e sindamo diembote ye filme Americano, ze ki Fualansi (France) ye nsi zenkaka, tumonanga wuna anwaninanga, e nlangi mifuete pasuka, e nkela mifuete nvova ye antu fua » Wau mpe ankundi aku muna lukuenda sakaneningi, afuete kudia mfula zezingi avo: Muna mbona lumuenenge ezozo filme lukitukidi akinani ?e ngeye okala na mpi, kuvenenge nvutu ze kieleka ko. E kuma vo mena lomwenenge kama malusoba ko yovo viluka mpil' ankaka nkatu, luantu kaka lomona e mena mambu, kabulu ko ilenda mona e mena mambu. Kana vo nkutu, tomene zaya soneka, ye toma tanga kibeni, kufuete tulanga lulendo ko ngudi' aku ko yovo se diaku ye nkaki zaku, kulendi kibanzila ko avo ngeye walutidi, nkatu kuani. E ngeye zeye tanga ye soneka mu diodio lenda kituka mbasi a tata Nzamb? nkatu kuani, nkasi e ngeye unani? fuete bokelelua kaka u muntu kuani. E mambu azeye e nkaki zaku e ngeye mpe kuzeye mo ko. Avo atelele mau muntangu yayi mafuete kuzietesa e ntu kadi kamena mu ntangu mbandu yayi ko. Nkasi awu mpe yi antu kuani kaka, ka kitundidikanga kuau ko modi ngeye mu ntangu yayi fuete kisemesa, ye kivavidika, ngeye nani ? unani? umuntu kaka, e awu mpe akitata, ye akinkaka asalamo ngua ye sadila mo asidi molonga diaka ko eto ana mu mbandu yayi, awu akinani? I antu kuani kaka. Muna toma nvova kieleka eto akulu tuantu kaka tua salua kua tata Nzambi. Kana vo tuvovanga vo tusalanga mambu mamengi, kamalendi nkutu sobako, kieleka e mambu mankulu se maviluka mambu mampa, nkasi kamalendi kutukitula mpila

kaka ko, tukalanga kaka antu a nza yayi. E eto antu mpe Katulendi soba e mambu toyiza nguana e vava nza. Avo i muini yi muini kuani, avo mpimpa yi mpimpa kuani, kadi vo tu antu kaka totuka muna ntoto ye mpe se tuvutuka muna ntoto. E zono kiekele kie lumingu akutuikila muana osasanga, e ngeye vovelo vo kulendi sasa muana muntu ankaka ko, kaka an' aku. Nkansi kadiembote ko muna nkadilu eto e muamu Africa, tufuete kisadisanga, ye sadis' ankaka ena muna mpasi. Avo kawau ko antu afuete vovanga avo kuzolanga ndong' antu ko. Kawau ko osasukila, kina okelenge muan'ansua oyelenge mu nzo zezingi ze mase manketo, y' akinkaki zaku, angudi zaku z'anleke, e momo mambu zayididi mo diaka? nga fuete mo kukamba kaka kinumana otoma mo zaya. Wau ngeye kuzolele mosadila ko yovo landa mo ngeye nani ? Eno luzeye tanga luzolele balula diaka mpila tufuete kadila muna kinvuka kie fami? ka mbote ko, e eno se lokituka a kinani? yovo nkie fulu lukitulanga? lukalanga mpe ye luzitu mun' antu ye muna mambu meto ma nkadilu kuaku Africa. E eno akinani se luvovanga e momo mambu? luzolanga mpe e mambu meto ma nsi eto Africa. Eto akulu tufuete kala va kimosi modi mika mie mbua mielekela va kimosi. Luenda longaningi muna lukuendanga, lokalanga mpe ye akundi ambote ena afuete kuluvana malongi mambote. Kalulandingi mawonso matukanga kuna nsi a mputu ko, yovo ku nsi zenkaka ena nswasuani mu fu yau ye eto mu afica. Kanele avo e ntangu a muini, yi muini kuani kaka ulungilanga kua eto awonso mu nza mvimba, avo mpimpa se mpimpa kuani kaka yikalanga muamu nza y' awonso, kamalendi sobua kua antu ko va nkatu kaka kua yani mosi mfumu Nzambi. Kanele vo ambuta atelenge kingana avo e mundele nzambi a ntoto muna mena kasalanga malenda kaka sadisa e antu e vava nza yovo vava ntoto. Kieleka avuidi ngangu musala yuma ye nkaka yina eto africano katulendi yo sala ko nkansi eto mpe

tuvuidi ngangu, tulenda mosala avo atulongele e momo mambu kadi tuantu modi awu . E awu akinani? antu kaka asalua kua yani tata Nzambi? kavena antu ko e vava ntoto ena alembi vangua kua tata Nzambi. Ozevo ngeye muan' Afica tangininanga mambu mambote matukanga mu nsi ze nkaka (Ku mputu, ku America, Asia etc.) ye sisa e mambu mau mena malenda kutu fuisa nsoni. E awu mpe atangininanga mambu meto mena amonanga mambote. Wau ambuta nkutu ankaka zeto zitomanga finganga e mbandu eto yayi avo se mazengi, yovo mavoso, makata m' antu , mazolanga tanginina e mambu makonda e mfunu, ye mpe i mambu mansoni ko eto muamu Africa.

E muntu yi muntu kwani kaka wuna ye nkadilu ambi ye nkadilu ambote. E nza yakulu yimene vambuka mu ntinintini, konso tini kuvuidi ko antu ye nding' awu. Nkansi yani mfumu Nzambi osala e momo mambu kavova ko avo konso antu yi nsi awu kavena antu afuete kuenda ku nsi akaka ko va nkatu. Wau muna kimuntu e mambu mavilukidi diaka mpila nkaka avo « konso muntu kakinuanina e vava ntoto » Antu ena kibanzilanga avo avuidi ngolo zezingi mu luta ensi ze nkaka anuanisanga e nsi ze nkaka yovo nkutu mukala ye kani die bonga diaka entini kiawu kie ntoto mu toma kiekoma muna nsi awu.

E diodio diambu die kala tuka muna ntangu ye ntama (Av J. C Nsi zezingi zekala muna nvita ye nvita, ye wawu mu ngizulu ya J.C) nvita ye nvita, tutomenenge mo wa e momo mambu ma nvita ze ntama, ye nvita ze mpa, wau nkie mambu abalula e vava nza yovo koma diaka mambu mankaka ma mpa muna mvita zawu? Nkatu kuani. Anuana yo e mvita nkasi asisa yo e yayi nza. Ena abanzang' avo ankua ngolo zeluta ye antu ankaka anuananga nvita ye mpe asisa e yayi nza a engi mpe awa fua, ena asala kasala viluka mpila kaka ko yovo kuenda vuanda ko nkaka, nkatu kiuni se antu kuani kaka

avuandanga vava ntoto, k' avanga nza yenkaka ko. Ka kituka mpe antu ankaka ko, yovo kivangila nza ye kaka yina afuete vuanda, va nkatu. Awu akinani?

Awu yi antu kaka asalua kua tata Nzambi muna ntoto atuka ye mpe mu ntoto avutuka.

Wau mpe e ngeye okuenda kuna mputu, onanga ko nanga nvu kumi nkasi an' abaka atudidi mu pempo (aviao) ye kunata diaka muamu Africa, kadi vo unzenza kokala ye nkanda ko o vuandila muna nsiau. Wau awu akinani avuandanga muna nsi yina ye mputu? K'antu ko modi ngeye? Antu kuani kaka, ena ye mambu mambi ye mambu mbote. Kadi muntu yi muntu kuani ndiona ovangua kua tat Nzambi.

4. NDONGOKELO ZE MALONGI MA LUZINGU LONKUNTUALA,

E ngeye otomaguanga manlongi mafuana ma ngudi ye se kadi vo konso muntu kafuete longua ye longua diaka . E malongi ka mamananga ko tufuanga mau. Ngeye mpe bakanga mo ye sadila mo yovo longa mo diaka ko mbandu ankaka, kadi mavananga nkadilu a muntu muna ngatikilu luzingu lua sikola, ye salu. e ngeye muntu se wa zibuka e zayi waku. NKansi dimonekanga avo zayi uzibukidi fuete kimona vo e ngeye se lutidi en' anlonga , emena diaka zeye se mayingi, matoma luta men' antela avo nkutu kawau mena ko .

Ambuta ata kingana vo « e matu kana malevele kuani kamalendi luta ntu ko » kadi vo eno luzeye tanga ye soneka lukibanzilanga kaka avo mawonso luwidi mozaya nkatu ,ye mpe kalulendi kibanzila ko vo lulutidi ngangu ze mase ye ngudi, kawau ko nkutu avo aludidi nyuvu: « Eno akinani lutuanvova emomo mambu nani wululukembe mo emomo mambu? Wau ye eno ye eto akinani avita ngutuka ntete? ka eto ko akitata, ye akinkaka. E eto akitata mpe atulonga mo ko mase meto. Eto ambuta tufuete kulu kamba e mambu mena tolongua, ye mena mpe tomuenenge, i mama diaka tutamona kibeni mu ntangu yayi. E eto mpe mase ye ngudi totelua mo kua akinkaka modi wuna tutua motela ko eno ana eto. Ozevo e eto mase ye ngudi katulendi nvova vo tulutidi ngangu e nkaki zeto . Eto akinani? Awu aki nkaka mpe atelua mo emomo mambu kua mase mau. Ozevo konso mbandu i bakanga e momo mambu. Akitata ye akinkaka i antu kaka ena avangua ko yani tata Nzambi. E momo mambu tutelanga mo muna luzitu ye fuka. E mambu yi masobanga nkansi ka mawonso ko, mena ma ntama mankaka masalanga ye

mpe mavukana ye mambu mampa. E mena mantama se makatuluanga malembe malembe kadi konso mbandu ye mambu mau asasukilanga nkansi yani antu kaba sobuanga

ko. Yani muntu oyiza e vava nza kalendi kisoba ko avo ka kituka onkaka e vava nza, nkatu yovo mpe kasoba e mambu mena kayiza nguana e vava nza. Yani mambu m' antu i masobanga mu mbandu ye mbandu e vava nza i siavo nkadilu awu, ye mpe asisanga mo ko mbandu ankaka. Mudina mena tunguanga e mambu mena tusalanga katulendi kukitundika ko, avo i wuna se tukiyuvula vo eto akinani? eto tu antu kaka tuavangua kua tata Nzambi, muntoto tuatuka, ye muna ntoto mpe tuvutuka e momo mambu mawonso sala masalanga. Ozevo tufuete sisa e mvuezelo zeto mun' antu tuvuidanga awu. Yambulanga lulendo yovo kisemesa, kikumbisa, kivavidika e kiokio kaki muntu ko kadi e nza yayi ka ye muntu mosi ko, yovo ya vewa ko antu ena vo azolua ko tata Nzambi, nkatu, nkasi avana yo ko antu awonsono vava nza. Wau ngeye kitulanga kuntuala konso diambu die nsiaku, ngeye nani? Eno akinani lukitulanga kuna ntuala konso diambu die tomena kaka muna ntu eno avo antu ankaka e diambu diyividi. Kamusungula ko antu ena atukanga muna mbanza zenene akuizanga ye mambu mamengi muna mavata avovanga vo alutidi esi mavata muna ndilu, muna nvuatilu, ye mena mayingi kamavangama ko muna mavata, fueete mona ntangu zenkaka nkutu eyani mpe owutukila kwani muna vata nkansi kawawu ko se kitukidi muntu ankaka yi sia vo se muntu a mbanza. Avo andidi kiuvu e ngeye se unani? ka muntu ko, kitukidi nani? ozevo umuntu kaka wuna ye mambu maku makimuntu ma yayi nza kama nza ye nkaka ko. Ena mpe akuendanga muna planetas zenkaka kavuidanga kuna ko, yovo tungila nzo alekanga, nkatu kuani, yovo nkutu balula yani planetas mpil'ankaka nkatu, kadi vutuka

avutukanga e vava ntoto. Kadi e vava ntoto yi vava avangilua yi vava mpe afuete vuandanga, ka'vangilua muvuanda muna planetas zenkaka ko, nkatu yi momo ntoto avangilua i momo mpe avutuka, kakuendanga ko nkaka ko. Alenda kuani kivavidika, kikumbisa, kisemesa mu mena avanganga nkansi kalendi kituk' antu ankaka ko yovo soba e yina yuma ayiza nguana e vava nza, asadilanga yo muna ngangu zawu ye kabalendi yo katula ko yovo vingisa ye nkaka. Ozevo ngeye wuna vava nza yambulanga mpe e vova mambu makonda e mfunu ko mpangi aku, kadi ngeye u muntu, e yani mpe i muntu kuani modi ngeye. Dimonekanga diaka mu antu akalanga ye lulendo, se lulendo kuani lo mpamba, yovo kisemeka, kitundika, se kivavidika kie mpamba kadi yawonso ye antu a lulendo yina muna yuma ye nza. Ankaka nkutu muna ena antu, kazaya beni mambu makanda mau ko ,yovo nkutu zaya e mambu ma nsiau ko, nkansi atulanga kuna ntuala e mambu mau nkaka masundidi e mambu ma antu ankaka , kazolanga mo vanina nzila ko kadi amonanga vo kamena mfunu ko. Nkasi wau se akatuki e vava nza ena vuanda konkaka, asisa wau ntoto ngani o antu !!! Kalendanga osadila ko yovo kivangila nz'ankaka tuka ntama ye mu wunu kiaki kamalendakana ko. Kadi vo awu mpe yi antu asalwa ko tata Nzambi ena vava nza kavena nz'ankaka ko. Ozevo mena lukisemenanga mpasi vo alukumbisa, kamena kwani mfunu ko , kadi vo antu antete asadila mo ka ena moyo ko asisa mo ko antu ankaka e vava nza ka manatuanga ko. E antu ena awa mo, ye sadila mo, ye longa mo diaka kua mbandu ankaka, i wuna kaka e nza yi diatilanga. Ozevo e mambu ma nza kamabundiluanga ntulu ko kadi vo matuka ko antu tuka nsemono ye nza. Wau nkutu e ntangu ye kimpika yovo kiwumbu kie luta. Vena ye makanda mankaka e vava nza yayi ena akimuenene vo se antu ankaka afuete monesa e mpasi e nkangu ndombe, kitula ndombe modi kima kie

mpamba kina kilendua sumbua, yovo kilendua tekua. Mena mayingi mampasi masalamenenge yovo masalamanga ye mu wau muna kinsueki muna kanda die ndombe, kanele vo kama sala diaka ngolo ko modi muna tandu kie ntama. Nkasi mawonso i luvunu kuani kaka lo nkadilu antu vava nza muna kondua ko zola, ye kisakata kiau kie ngindula vo e nza se yawu kansi kawau ko. Awu akinani akibanzidingi ezozo ngindu ze konda mfunu? E awu ka antu ko? aki nani? Luantu kaka. Andombe mpe yi antu kuani kaka. Eto akulu tuantu tosalua ko tata Nzambi. E muamu Africa, America, Asia, kuna mputu etc. andombe amuene mpasi zezingi, kadi awu ankua ngolo atoma nata e kimvuama kia nsi Africa muna zinnsi zau. Wau vo yani luvunu yi luvitanga kuntuala e kieleka i kilandanga kuna nima . Nkasi wau ana Africa atemoka meso kasala diaka ku bubu ko. Ozevo andombe a engi a wafua landila muna salu ye ngolo, ena mpe atuvondelenge a wafua kuau. E awu akinani atuvondelenge? E awu i antu kuani kaka. E awu mpe a wafua kadii wuna kaka die kubamene ko tata Nzambi mu antu akulu avuandanga vava ntoto. Ozevo eto kulu andombe ye mankanda mankaka mavuandanga e vava ntoto fua kaka tufuanga kadi mu ntoto tuatuka ye muntoto tuvutuka. Kadi mawonso mamonekanga muna ngolo ze tata Nzambi, kadi e mpeve ye tata Nzambi yi sundidi ngolo mu nza ye mvimba. Kanele vo e nkanda die nkaka die antu afuete zola sueka e mambu mangiendolo kuna ngonda, yovo ku planetas ze nkaka, akivene ngolo ye kikesa, ye kisemesa, kansi kawau ko kadi dina disalamanga ko muntu, dilenda kuani salama ko muntu ankaka. Kadi vo e muntu yi muntu kuani kaka, yani Americano wayenda kuna ngonda e Russu mpe oluaka ko, nkasi ka awu wole ko yi mankanda maluaka kuna ngonde e mankanda mankaka akubama mu luaka ko, ena mpe ye kela mienkaka miengolo misalamanga ko America, yovo kuna Russi kadi vo e zozo ngindu zesala e

miomio kele zitukidi ko antu avuandanga e vava ntoto kazitukidi ku nza ya nkaka ko. Ye muntoto tuatuka ye mwamu ntoto tuvuka. Ozevo e mambu masobanga e vava nza kansi antu kasobuanga ko. Antu asisanga e momo mambu manza ntoto. Antu ayiza kangadi kwau e vava nza ye luta yo, ye vutuka diaka kuna totuka kuna kakuzeye muntu ko kaka yani mosi tata Nzambi i zeye ko. E luzitu lo muntu luna muna mambu mansiani, wau vo konso antu ye nsi awu, nkansi eto akulu vava ntoto tuvandanga.

Tudianga, tunwanga, tungutananga ye mpe tuisanga e yayi nza kayeto ko tuna kaka minduti a nzila, tuvwandanga yo mulumbu yivewanga kua konso muntu ko yani tata Nzambi. Kavena antu afuete yo telemena ko abunda e ntulu vo e yayi nza yeto va nkatu. Kadilendi lendakana ko. Wau nkutu muna kingana avovanga vo « yani mwana muntu kangutuanguua ko muntu mosi ko nkansi ko antu a engi » kamusungula ko eno luvwanndanga muna mbanza zenene i eno kibeni lukivananga e nswasuani ye ena avuandanga muna mavata . Nkasi vo lueke muna vata fuete zitisa kaka e ngutu yaku kaka k' antu ankaka ko. Ozevo kambote ko kadi se ye ngudi aku avuandilanga muna luzitu ye zola ko esi vata, ye mpe akalanga ye zingu kie sala ziana konso diambu dibuidi muna vata. Wau ngeye diaka fuete molanda mena masadilanga e ngutu yaku muna vata. E yina i nkadlu ye luzitu lo muntu, kadi e antu yi wuna kaka avangilua e ngeye mpe mona mo ye tanganina mawonso mambu mantama asadidingi aki nkaka zeto kadi mazitisuanga muna toma nata luzingu lo muntu vava nza katulendi movilakana ko. Avo kusadidi moko ye tanginina mo, ngeye unani? umuntu kaka sadilanga mo ye tanginina mo avo o muntu sadila kaka fuete mosadila, avo kusadidi moko mena masisa aki nkaka zeto wana se alubokelela vo kaluna kweno ngangu ko, lumazowa, lumavonso, ye mpe lumakata ma antu. Kadi nkutu e awu atuvana ntemo

katoma kwiza ko . Atumuesa mpasi zezingi. Kutusadisa salu ye ngolo ye mfimbu mieto va kimosi, yeyi mbevo yeyingi, ye nsinga muna malaka. Empangi zeto zewa fua. Kansi mu lumbu kiewunu e mena mankanda matuvondelenge masueka ezozo mbumba, awakonana kwau, akitukidi se antu ambote.

Wau mpe ena asadidingi emomo mambu kondwa kwa nkenda muna eto ka ena kwau moyo ko awa fua kwau muna zinvita ye makanda mankaka ma yayi nza, modi wuna wafuila mpangi zeto mpila mosi ye eto. Kadi se antu kwani kaka. Wau eto ana Africa tuakituka muntangu yayi modi « Mfua kiyoka ». Kadi tunguanga vo antu a engi atukanga mu Africa ye zola kwenda kuna mputu munzila maza afuete tamuka e mbu mienkaka. Ozevo ezozo nzila se mpasi zina ye vonza kibeni. Ankaka afuanga muna nzila yoyo, ankaka aluakanga muna mpasi kuna mputu, kansi afuete kwa avengomona fulu kienkaka kadi awu anzenza. Kanele vo avewanga madia, ye vuikwa enlele mie tombola buaka nkansi e ndekelo zau zembi kikilu mukuma kie kondua e nkenda ye luzolo mubaka e yoyo ndonga yi tukanga munsu ye nsi ka mw' Africa kaka ko. Ozevo awu ena kuna mputu akinani ena asalanga e momo mambu ka antu ko? i ngeta se antu kwani ena asalwa ko tata Nzambi. Ena afulanga muna maza mpe se antu kwani kaka. Eto akulu muntoto tuatuka yi muna ntoto mpe tuvutuka. E momo mambu makalanga ye antu ye ntima miembi muzola kabula e antu. Tumonanga mo mu ntangu eto yayi e nyaka kie Berlim kuna alemaya kie bua kadi azola vo o nkangu wa alemaya Este ko nkaka, ye nkangu wa alemaya Weste kundambu ankaka diaka. Kadia lendakana ko kuna America diaka azola asala e nyaka kienene muna ndilu ye Mexica kansi kadia lendena ko. Kadi fuete nkutu lendekana ko mukivavila e ndilu zevangua ko antu. Awu akinani musadila e momo mambu? Se antu kwau kaka. Kadi yani tata Nzambi ovanga e yayi nza katula yo ndilu

ko. Nkasi konso nsi yina ye nsiku miani diekieleka kuani, avo konso muntu kuenda munsu ankaka kafuete zitisa e nsiku mina kangwana muna nsi yina avo kawau ko afuete kunvuntula kuna katukidi kadi eyayi i nsadilu ambote kasiako vo e muntu ndiona kasadidi kuani diambu ko lunyingidi. Kawau ko. Eno lusalanga e momo mambu afuete kuludianga e nyuvu vo « Eno akinani lusalanga emomo mambu kalutambulanga ko e vava nza muna nsi zenkaka? i wuna akulusianga diaka? Avo nkatu, eno akinani ka luantu ko anza yayi? Avo antu a nza kaka ? kavena nza ye nkaka ko ye antu, kaka e nza i mosi kaka i vuandang' antu awonso vava ntoto eto akulu tuantu ena yani tata Nzambi kasala muna ntoto ye mpe muna ntoto tuvutuka . Avo tuantu tusalanga mpe e mambu maki muntu kaadi vo e muntu wuna ye ngindu ye ntona zi kunvananga e nsuasani ye bulu kie mfinda. Ozevo luantu lusadidingi e mambu muna luzolo lo mbote ye sisa e mambu mambi modi yani Kayini ovonda e mpangiani Abel mukondua ko zola. Kayini wabaka ntumbu kienene ko tata Nzambi. Eno mpe lusalanga emomo mambu kaluzeye woko avo kuna ntuala se lokala muna lufundisu lonene? Lubakanga e ngindu zezingi mun' antu atukanga nsi ye nsi muna kuiza ku mputu, America yovo nsi zenkaka nkansi e nguizani muna momo mambu nkatu kaka kadi vo e mambu malukanu matukanga muna luzolo lo antu musadila mo diaka mu antu, kamalendi salama ko masalama kaka ko yani mosi tata Nzambi. Ozevo eto antu tufuete kalanga ye ntona ye bakisa kadi vena ye mambu mavananga e mpasi ko eto antu modi yi mbevo ye nene, mpasi zikuizanga muna nzakama ye ntoto, tembo ye nene, ye ndokeno ze mvula zenene zinatanga e antu, yovo nzo , ye bulu , mawonso e mama mambu tufuete mo tudila e ngindu muna mona mbote, ntete tufuete mo lombela sambu ko tata Nzambi mu kufukamena lumbu 3 yovo mpe yi 7 kaka muna yani tata Nzambi, lembi sala konso salu

yeto kaka muna YANI kibeni muna nza ye mvimba kinumana katufua nkenda kadi vo yi una kaka osadidingi ana a Israel utu lenda tanginina muna ntangu a mpasi. Wau mu ntangu yayi tutulanga ntete e engolo muna nzayilu zeto. Eto akinani? eto tuantu kaka tovangua ko yani tata Nzambi, e nzayilu zeto kazilendi nkutu sadisa muna mawonso mampasi ko kadi vo mawonso tufuete molomba ko Yani mosi kinumana katuvangila mo muna luzolo luani, muna nkenda zani, muna vontade ani, muna ngolo zani. Kadi vo yi YANI kuani kaka ka okaka ko. Vo kawau ko e mpasi zeto antu zifuete wokela ye wokela. Kadi vo vena ye antu ena azolanga nyala mu nza mvimba, yovo baka kimfumu kie nza mvimba alenda mosadila ye zola nuana mvita ze ngolo zilenda fuasa mioyo mie mingi nkasi mpamba mu mpamba, kadi awu mpe awa wafua kwau kanata yuma ko kadi tuantu kaka tukuizanga e vava nza ye sisa mawonso mena va nza katunatanga kuma kimosi ko. Kadi e nza ye vangama ko yani mosi tata Nzambi, wavana yo ko antu. Nkansi diaka yani tata Nzambi wasila yo ensilu « Avo e eno antu muntoto luatuka ye muntoto luvutuka » Konso muntu kafuete sadila wuna tulonguanga ko ma se ye ngudi musonganga e ngemba ye zola ko antu kadi e diodio longi die ntete die sambulua kua tata Nzambi muna nkanda a bibilia ezi dio toma sikidisa avo «zitisanga e se ye ngudi kinumana vo ezingu kiaku kie wokela » E se yengudi i anlongi eto antete asambulua kua tata Nzambi kadi e awu akutulungalunganga muna mambu mawonso ma mbatikulu ye luzingu lo muntu va nza. Kadi vo e tata ye mama awu i antete abakanga e yoyo mbebe muna muntu muntangu kezidi e vava nza. Yani muntu uvilukananga mpila kaka landila mena kezi nguana e vava nza... E se ye ngudi i antu antete tubakilangamo mena mazola ye nkadilu ambote ko antu evava nza, ibosi makomamanga diaka mammbu mayingi muna tukuenda sadidingi ye ambuta ena atuadisanga e salu akutulonganga

muzolananga kinu mana mutoma diatisa esalu. Muna nzo ze Nzambi diaka atoma siamisanga diaka e diambu die zola. I diambu die ntete di tomwa mvovuanga ye vovela dio diaka muna nzo a Nzambi. Kadi nkutu vo YANI muan'ani wanzola (J.C.) wayiza e vava nza ye wakivana muna lufua muna kuma kieto, ye Wafuluka muna lumbu kie tatu landila muna luzolo luakubamena kua SE diani tata Nzambi , OVOVELA dio e diodio diambu die nzola i fueete kalanga ko muntu muna mpangi ani. Wau ngeye kuzolanga mpangi aku ko, ngeye unani? munti otuka? ka mu se ye ngudi ko otuka? kanvana malongi ko? kadi malongi mantete manvanuanga ko antu awonsono ko se ye ngudi. Yani zola mpe kakuna ndilu ko wuna muna antu awonsono, kakuna nswasuani ye mabula manitu ko. Kadi e zola kuna ye antu se nsuasani ye zola ko bulu ye mfinda. Avo kuna ye zola ko antu ko, ozevo ngeye unani umuntu avo nani diaka? Mwamu nza, ensi zenkaka asadilanga mambu mau muna kimpofu, isiavo katomanga monyindula ko muna mbakisilu yina mafuete vangilua ko antu nkansi muna mbakisilu ye awu kibeni kaka, kadi amuenanga mo se mambote muna awu, nkansi muna ngindu ze kinvuka kie antu kawau mafuete vangilua ko kadi se mambi kibeni ko antu ankaka nkansi landila mvu miemingi mambu masobanga kwani, kamavwandanga ko. i siavo avovanga diaka avo mena antu asalanga e vava nza masobanga kwani kansi mena yani tata Nzambi kasala vava nza kamasobuanga ko. Kavena muntu olenda mosoba ko. Emwuini yi mwuini kwani, empipa i mpimpa kwani, enkoko mie maza yi nkoko kwani, embu miemaza, yi mbu kwani, entoto yi yani ntoto kwani . E antu mpe yi antu kwani kaka ena asalua kwa tata Nzambi. Ozevo konso muntu kafuete kalanga ye zola mun' antu, kadi eto akulu kwa Nzambi tuavangwa. Avo kondele e zola ngeye unani? Nkie fulu kitulanga? Kwe kinanga e kiokio fulu? Yambulanga kwani kivavidika ka mfunu ko. E ngeye umuntu kaka wasasusikila

modi wun'asasukilanga antu awonso kondua kuanswasani. Kina kaka wawutuka ngeye muntu ozaya e membu manza mawonso? nkatu kavena muntu ndiona ozaya moko yovo zaya e membu mena kasala muna kileke ye mena kafuete sala muna kimbuta kiani, yovo zaya e mpila se kasukila e vava nza, kavena muntu lenda mozaya ko, nkatu kwani. Ewunu ulumonanga eno ankaka antu emambu meno nga mafuete kala kuntuala e ma antu ankaka nga mafuete sisua kunima mudiambu die nki? kwe lobakilazo ezozo ngindu? Kw'akinani?. Kalanga ye ngindu zina zikalanga ye antu anza kazisolele kanda ko yovo nitu ze antu kansu yani antu yi antu kuani kaka afuete movanga kadi i muna nkadilu awu kibeni i mukalanga e nguizani awu ye mbote yovo mpe ye mbi. Nkansu mawonso mena muna zola, avo nzola nkatu ye kitundidiika i vonza kimonekanga vena kati ko antu se vanikuka nkindu avo mvita zenene zesalama e vava nza mukuma ko kondua e nzola ye kisemesa mu luta antu ankaka .

Nkasi mawonso makuizanga muna ngindu ze mbi ze muntu yibosi maluaka muna antu a engi . Endiona muntu ukibanzilanga avo olenda kuani luta ngolo ze antu akulu, ye mpe olendanga vova mambu mamengi mena mafuete vana kikesa muna antu ankaka ye sadila mo. Endiona muntu i satana kuani gatikanga e momo mambu se kakala nsuasani beni ye baka lukanu luambi muna fuasa e mioyo miemingi. Ena asadilanga mo katoma kukizayanga ko avo awu akinani? ngeye bundanga entulu mun' antu natanga muna nzila mbi. Avo yi wuna alongela ko se ye ngudi omuesanga mpasi mun? antu? ezozo nginndu ze muntu una ye ntim'ambi(satan, diabulu). Vo ngeye lenda sala e momo mambu kulendi tona ezola konene avangila ko tata ye mama kinumana okala muntu a mfunu muna mbandu a nzayilu a mambu ma nza yayi? Nani lenda vutula e yina

nzola? E yina nzola ye sakumunua ko tata Nzambi, kanzola ye nzimbu ko kadi mena avanganga e ma se meto ye zingudi zeto mavangama muna luzolo lo Nzambi. Nkasi e nzola yina yi fuasukanga diaka mukuma kie nzayilu ye mambu ma nza. Wau vo e yayi nza yi kitulanga muntu se ombi. Muna baka e nona muna ngeye muan' eto tonvana e nkumbu avo « Nua Minsuka » kadi vo kowidingi ko mena tuvovelenge maluzingu luaku muna kimuntu, matomene nvananga ntima mpasi ,muna mono se ye ngudi aku, nkasi tufuete kulonga longa ye longesela diaka. Kadi muntangu yina okelenge ye nkadilu ambi kuna sikola fuete kuenda vavingi nuana nzingu miemingi yovo mpe nyiya yuma ya akundi akalasi. Mamengi makalanga mun' antu mena e se ye ngudi amuena mpasi anvovanga mo ka mawonso ko «mamona mbwa mafuila kumbundu » kele vo masonamanga muna nitu muntu tuka muna malu ye kuna ntu nkansi kamasonekwanga ko. Wau ewunu kiaki se ngeye mu ngeye Ngeye unani vanganga emomo mambu? Engeye se wakala muntu antete ndiona owa e mambu mena maluta e vava nza yayi? Avo i wuna ngeye unani? Avo kawau ko ena amona mo ye sadila mo yovo mpe nlonga mo ko antu ankaka awu akinani? kasisa moko awa fua kwau awa kuenda kuna tukuendanga kuna kakuzayenekene ko muntu ko vava nza, kadi mawonso masalamanga ko antu awonso avuandanga e vava nza . Evoi ngeye umuntu una vava nza kalanga ye luzitu ye nkadilu ambote. Ukikatudi ensinga okimumbu wuna wa muesenua e mpasi ko mpangiaku muntu modi Caini wavonda e mpangiani Abel. Vilakana mambu mawonso makala ye antu muna ntim' ambi, kutanginini diaka e mambu mena makondua mfunu ko kadi ena asalamo ntete kabakilamo ndandu ko awa fua kwau, awa kuenda kuna katuzeye ko ye ngeye ye mono. Mawonso masaluanga ko antu mabalukanga muna mbandu ye mbandu, nkasi mena masalama kua tata Nzambi kamasobuanga ko mvu ye

mvu. Ozevo yani muntu nkutu wuna modi ntosi die maza kakima kimosi ko kifuate totwa muna mbu amaza. Ediambu diadi e ngeye kulendi diotona ko ? Se mpimpita muna ngeye. ye mpe muntoto wanvangilua ye muntoto unvutuka se wakituka bundubundu die ntoto, nani ndiona lenda tanga e diodio bundubundu die ntoto ? kavena muntu onkaka ko kaka YANI mosi tata Nzambi. Ozevo yambulanga emambu maku mambi ko antu ,songanga luzolo lofuana ko antu kadi vo e yuma ye nza , kayina kwani ndandu ko, ye mpe e mena mambu luzolanga masalanga e muamu nza yayi mavilanga kuani ye mankaka makuizanga vinganga, i wuna kaka makuendelanga mu nza.

BIOGRAFIA.

BIBLIOGRAFIA

Republica de Angola , Ministerio da Educacao:

Manual de Alfabetizacao em KIKONGO (Consulta)

Emanuel Kunzika :

Dicionario de proverbios KIKONGO (Consulta)

Editorial Nzila Lda, Luanda -2008

NKUNGA YE NKUNGA :

Nkunga mie Kikongo mie Igreja Protestante (BMS) Consulta)

BIBLIA SAGRADA

9º EDICAO(Segunda reimpressao 1983)

FONTES : Orais

Sobre o Autor

Mwanga Garcia , natural de Maquela do Zombo , nasceu em 28 de Junho de 1944, Estudos Primários (Escola Central de missão Protestante à Gombe Lutete – Território de Thysville (Mbanza Ngungu) conclui em 1958, (Congo Belga) . Assistente Social formado no –Instituto Social do Estado (Ngiri-Ngiri) à Kinshasa em 1968(RDC). Admitido na faculdade de letras (Pré-letras 1968-1969) Université officielle du Congo à Lubumbashi (R.D.C). Admitido à l’Université Libre de Bruxelles , en 1ª épreuve de la candidature en philologie germanique en 1971-1972). Licenciado em Ciências da Educação (opção Psicologia) – Universidade Agostinho Neto(ISCED Lubango) em 1986- Curso de Formação Profissional “ Gestão de Recursos Humanos ” em 1992 à Porto { Portugal) . Admitido à l’ Université Libre de Bruxelles , en 1^a de la licence speciale en sciences du travail em 1993-1994 .Cursos de Formação Nível Superior à distancia (Faculdade Permanente – Universidade de Montreal -Canada sobre **Jovem Família em dificuldade em 2002 ; Sistemas de Saúde e Saúde comunitária em 2003** . Professor Assistente colaborador (ISCED - Psicologia Geral 1996- 1998) . Administrador de Recursos Humanos N’GOLA 1978-2007. Autor do texto “ **Regulamento Interno” da Empresa N’Gola** , aprovado pela Delegação Provincial do Ministério de Trabalho e Segurança Social (Huila) . Iniciador de implantação do **Jornal da Empresa N’Gola intitulado “ Eu e a Empresa”** Colaborador o Tribunal de Trabalho Huila Lubango 1987- 1990 .(2ª Vara) . Autor da obra publicada em 20 de Junho de 2014 , intitulada “ Reflexão sobre a Identidade ” . Em 2015, obra intitulada “ No Dinheiro não há sempre a verdade”.

E NGEYE UNANI ?

Autor: MWANGA GARCIA

EDITORA DIGITAL

"ÁGUA PRECIOSA"

Telefone: 923 407 949

Projecto gráfico

Belson Pedro Raimundo Hossi

Todos os direitos desta obra reservados a
MWANGA GARCIA

Este E-book está protegido por
Leis de direitos autorais na "CPLP" "SADC" e "PALOP"

=====

"CPLP" COMUNIDADE DOS PAÍSES DE LÍNGUA PORTUGUESA

"SADC" COMUNIDADE DOS PAÍSES DA ÁFRICA AUSTRAL

"PALOP" PAÍSES AFRICANOS DE LÍNGUA OFICIAL PORTUGUESA

Esta obra está sob uma Licença Commons.
Você pode copiar, distribuir, exibir, desde que
Seja dado crédito aos autores originais –

Não é permitido modificar esta obra.

Não pode fazer uso comercial desta obra.

Não pode criar obras derivadas.

A responsabilidade
Pelos textos, músicas e imagens
É exclusivamente do Autor.

